

17 Ağustos 1999 Marmara Depremi Sonrası Kocaeli Sağlık Yüksek Okulu Öğrencilerinin Benlik Saygıları, Etkileyen Faktörler ve Kişisel Değerleri ile İlişkisi

AFTER THE EARTHQUAKE OF MARMARA ON 17TH AUGUST 1999, THE RELATIONS BETWEEN THE SELF-ESTEEM, THE FACTORS THAT AFFECT THEM AND PERSONAL VALUES OF THE STUDENTS IN KOCAELI UNDERGRADUATE NURSING AND MIDWIFERY SCHOOL

İnsaf ALTUN*

*Yrd.Doç Dr., Kocaeli Üniversitesi Kocaeli Sağlık Yüksek Okulu Hemşirelik Bölümü, KOCAELİ

Özet

Kişinin kendini ve kapasitesini değerlendirmesi sonucu ulaştığı beğeni ve değerlilik durumu benlik saygısı olarak adlandırılmaktadır. Bu araştırma, oldukça güç günler geçirdiğimiz 17 Ağustos 1999 Marmara depremi sonrası, Kocaeli Sağlık Yüksek Okulu öğrencilerinin benlik saygılarını, kişisel değerlerinin benlik saygıları ile ilişkisini ve benlik saygılarını etkileyen diğer faktörleri belirlemek amacı ile tanımlayıcı ve ilişki arayıcı olarak planlandı. Elde edeceğimiz bu veriler doğrultusunda öğrencilerimizin benlik saygılarını arttıracak mesleki ve etik eğitimleri ile rehberlik hizmetlerimizi yönlendirmeyi amaçladık.

Çalışmamızın sonuçları gösterdi ki, öğrencilerin eğitimlerinde insan onuru ve gerçekçilik mesleki değerlerinin geliştirilmesine katkı sağlayabilecek olan meslek etiği eğitimi ve katılımcı eğitimin yanı sıra sorun çözme, eleştirel düşünme ve araştırma yeteneklerinin kazandırılması ile benlik saygılarının istenilen düzeyde gelişirecektir.

Anahtar Kelimeler: Benlik saygısı, Hemşirelik değerleri, Eleştirel düşünce, Öğrenciler

T Klin Tıp Etiği, 2000, 8:95-100

Summary

The state of the worthfulness and the approval which individual arrives at, after the evaluation his self and capacity is called self esteem. This research was planned with the aim of determining the self esteem, the relations between personal values and self esteem and other effective factors on self esteem. of the students in Kocaeli Undergraduate Nursing and Midwifery school- just after the Earthquake of Marmara on 17th August 1999,when we spent quite hard days- as a means of defining and relation finding. Through this data, we aimed to direct the occupational and ethic education and guidance services of the students, that would increase their self esteem.

We considered that, as well as the mutual education and the professional ethics education which could contribute students to develop their skill of problem solving, critical thinking, and research abilities during their education; so that their self-esteem would be developed at an expected level.

Key Words: Self-esteem, Nursing values, Students, Critical thinking

T Klin J Med Ethics 2000, 8:95-100

Benlik saygısı, bireyin kendini değerlendirmesi sonucunda ulaştığı beğeni ve değerlilik durumu hakkındaki yargısıdır. Diğer bir deyişle benlik saygısı; benlik kavramı, sosyal kimlik, kişisel kimlik ve beden imgesi gibi bileşenler konusunda kişinin kendini nasıl hissettiğidir. Burada kişinin

Yazışma Adresi: Dr.İnsaf ALTUN
Kocaeli Üniversitesi
Kocaeli Sağlık Yüksek Okulu
Hemşirelik Bölümü, KOCAELİ

kendinden memnun olması, kendini değerli, olumlu, beğenilmeye ve sevilmeye değer görmesidir. Bir kişilik değişkeni olan benlik saygısının düşüklüğünün bireyde anksiyeteye, başarısızlığa, iletişimde bozukluğa neden olduğu bilinmektedir. Kişinin kendisi ve kapasitesi hakkındaki değerlendirmesi olan benlik saygısı pek çok faktörden etkilenebilir (1-4).

Eğitim, yaşamı düzeltmeyi amaçlayan bir süreçtir. Eğitimin amaçlarından birisi de bireyin

kendi benliğine karşı daha gerçekçi ve olumlu bir tutum edinebilmesine yardımcı olmaktadır (5). Kişiler bilgilerle bilerek, değerlerle duyarak, hissederek, becerilerle yaparak uygulamalarını gerçekleştirir. Hemşirelik ve ebelik eğitimi; bireye bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlarda yeterlilik kazandırmayı amaçlamaktadır. Bilişsel alan; sistematik ve eleştirel düşünmeyi, duyuşsal alan; inanç, tutum ve değerleri, psikomotor alan ise beceri eğitimini içerir (5).

Sistematik ve eleştirel düşünme becerisi; bireye araştırmacı, sorgulayıcı, yaratıcı ve bildiklerini uygulayıcı bir kişilik kazandırır. Bunu kazanan birey eleştirel düşünme bilen ve diğer insanları daha rahat kabullenen kişiler oldukları bilinmektedir (6). Nasıl ki meslek mensupları kişisel değerlerini anlama ve belirlemeden yoksun olunca, mesleki rolünü algılamakta zorlanırlarsa, sağlık bakımı vermek için mesleki eğitim alan öğrenciler de bu yeni rolüne uyum sağlamaya çalışırken, kişisel değerlerinin farkına varmalı ve mesleğin profesyonel değerleri içine integre etmelidirler (7). Profesyonel değerler kişisel değerlerin yansıması ve genişlemesi ile oluşur (8). Eğer profesyonel değerler bilinirse kişi farklı bir bakış açısı ile gelişmeye başlar ve bir durumdan farklı anlamlar çıkarır. Kişi taşıdığı değerlerin farkına varırsa karar vermesi ve sorun çözmesi de kolaylaşır (7). Taşıdığı değerler aynı zamanda pozitif öz saygı kaynağı olarak kişinin benlik saygısının yükselmesine yardımcı olur (9).

Hemşirelik ve ebelik öğrencileri bir üniversite öğrencisi olmanın yanı sıra, okul ve hastane çevresinin yarattığı birtakım sorunlarla da yüz yüze gelmektedirler. Hemşirelik eğitimi bu yüzden oldukça stres yüklü bir eğitimdir. Böylesine stres yüklü bir eğitim öğrencinin benlik saygılarını da etkilemektedir (10). Özellikle sorunların çok fazla olduğu dönemlerde oluşan rol değişimleri bireylerin benlik saygılarını daha da olumsuz etkileyebilir. 17 Ağustos 1999 Marmara depreminden sonra yaşadığımız güçlükler ve kayıplarla başa çıkmamız oldukça zordu. Bu büyük travmadan sonra yaşadığımız korku ve endişe bitmek bilmiyordu. Çoğu kez eleştirel düşünme ve sorun çözümüyle yeteneğimiz ile benlik saygımızı yitirdiğimizi sandığımız bir dönem yaşadık (11). Çok büyük güçlüklerle karşılaştığımız bu dönemde öğrencilerimizin benlik saygılarını, kişisel değerleri ile ilişkisini ve etkileyen faktörleri belirleyerek, elde ede-

ceğimiz bu veriler doğrultusunda onların mesleki ve etik eğitimleri ile rehberlik hizmetlerimizi yönlendirmeyi ummaktayız.

Yöntem

Araştırma, KOÜ. Kocaeli Sağlık Yüksek Okulu Öğrencilerinin benlik saygılarını ve etkileyen faktörleri belirlemek amacı ile tanımlayıcı ve ilişki arayıcı olarak planlandı. 17 Ağustos 1999 Marmara depreminden 4-5 ay sonra ve 1. dönemin sonunda (Aralık 1999-Ocak 2000) gerçekleştirilen araştırmaya katılmayı kabul eden 218 öğrenci örnekleme oluşturdu.

Veriler, araştırmacı tarafından literatür bilgisi doğrultusunda hazırlanan ve öğrencilerin özelliklerini belirleyen bilgi formu ile Tufan ve Turan tarafından geçerlik ve güvenilirlik çalışması yapılan "Stanley Coopersmith benlik saygı ölçeği" kullanılarak toplanmıştır. Ölçek, kişinin lider olma, kendini kanıtlama, aşağı görme, hayata bakışı ve değerlerinin yanı sıra aile ilişkileri, sosyal ilişkileri ve dayanma gücü ile ilgili tutumlarını ölçme esnekliğine sahiptir. Ölçek "benim gibi" ve "benim gibi değil" şeklinde yanıt seçenekleri bulunan 25 ifadeden oluşmaktadır. Her cümle 4 puan üzerinden değerlendirilmekte ve tam puan 100 olarak elde edilmektedir. Ölçeğin ülkemizdeki güvenilirlik-geçerlilik çalışması Tufan ve Turan tarafından yapılmıştır (2-4).

Elde edilen veriler bilgisayarda SPSS paket programı kullanılarak yüzdeler, ortalama, tek yönlü varyans analizi(ANOVA) teknikleri kullanılarak değerlendirilmiştir.

Bulgular ve Tartışma

17 Ağustos 1999 Marmara depreminden 4-5 ay sonra ve 1. dönemin sonunda KOÜ Kocaeli Sağlık Yüksek Okulu Öğrencilerinin benlik saygılarını ve etkileyen faktörleri belirlemek amacı ile yapılan araştırmaya katılan öğrencilerin (N:218); yaş ortalamalarının 20.63 olduğu, %41.7 (91)'sinin Hemşirelik, %29.4 (64)'ünün Sağlık Memurluğu ve %28.9 (63)'ünün Ebelik bölümünde öğrenim gördüğü, %29.8 (65)'inin birinci, %25.7 (56)'sinin ikinci, %30.3 (66)'ünün üçüncü ve %14.2 (31)'sinin dördüncü sınıfa devam ettikleri bulunmuştur. Öğrencilerin %97.7 (213)'sinin bekar, %28.9 (63)'ünün iki, %24.8 (28)'inin okur-yazar olmadığı

görüldüğünde, babalarının ise; yarısının (%49.5) okur-yazar/ilkokul, %30.7 (67)'sinin ortaokul/lise mezunu ve %11.9 (26)'unun yüksek öğrenim gördükleri belirlenmiştir.

Çalışmamızda, öğrencilerin benlik saygısı puan ortalamalarının 69.22 ± 14.36 olduğu bulunmuştur. Elde edilen bu ortalama değer, hemşirelik yüksek okulu öğrencileri üzerinde Batmaz ve ark. yaptığı çalışmada yer alan benlik saygı puan ortalamaları olan 69.46 ± 16.89 ile Sever ve arkadaşlarının yaptığı çalışmada saptanan orta düzeydeki benlik saygıları ile uyumluluk göstermektedir (2).

Öğrencilerin bulunduğu bölüme göre benlik saygısı puan ortalamalarına bakıldığında; erkek öğrencilerin öğrenim gördüğü Sağlık Memurluğu bölümü öğrencilerinin 70.43 ± 15.22 en yüksek, hemşirelik bölümü öğrencilerinin 69.40 ± 14.36 , Ebelik bölümü öğrencilerinin 67.71 ± 14.48 en düşük benlik saygısı puanına sahip oldukları bulunmuştur. Ancak yapılan istatistiksel değerlendirmede okuduğu bölüm ile benlik saygıları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin olmadığı saptanmıştır (F:0.58, P=0.56).

Öğrencilerin buldukları sınıf ile benlik saygısı puan ortalamalarına bakıldığında; 1. sınıf öğrencilerinin benlik saygısı puan ortalamalarının; 68.12 ± 14.36 , ikinci sınıf öğrencilerinin; 67.53 ± 14.83 ; üçüncü sınıf öğrencilerinin; 72.00 ± 11.84 , dördüncü sınıf öğrencilerinin; 68.64 ± 17.68 olduğu bulunmuştur. Yapılan istatistiksel değerlendirmede okuduğu sınıf ile benlik saygıları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin olmadığı saptanmıştır (F:1.22, P=0.3). Bu bulgu Kutlu ve arkadaşları (12) ile Cam ve arkadaşlarının (10) çalışmasında yer alan sınıf ilerledikçe benlik saygısının arttığı bulgusu ile benzerlik göstermemektedir. Kutlu ve ark.(12) çalışmasında (1992-1996) İ.Ü. F.N.H.Y.O. Öğrencilerinin 1. sınıfın başında benlik saygısı puanları; 72.12 ± 1.71 ; birinci sınıfın sonunda 69.31 ± 17.09 ; ikinci sınıfın sonunda; 71.07 ± 17.07 ; üçüncü sınıfın sonunda; 73.30 ± 13.30 ; dördüncü sınıf sonunda 76.29 ± 14.51 olduğu bulunmuştur. 1. sınıf öğrencilerinin benlik saygısı puan ortalamaları Yıldız ve Erdim' (13) in çalışmasında (1997) yer alan İ.Ü. F.N.H.Y.O. 1. sınıf öğrencilerinin okula başladıktan 2 ay sonraki benlik saygısı ölçeğinden aldıkları puan olan 68.69 ± 17.07 ile benzerlik gösterirken, Kutlu ve

ark.(12) çalışmasında yer alan birinci sınıf öğrencilerinin ders yılı başı ve sonunda benlik saygısı puan ortalamaları olan 72.12 ± 1.71 ve 69.31 ± 17.09 ile farklılık göstermektedir.

Öğrencilerin yaşadığı yere göre benlik saygısı puan ortalamalarına bakıldığında; arkadaşları ile yaşayanların (%32.1); 79.88 ± 14.31 ortalama ile en yüksek, yalnız yaşayanların (%5.0); 73.09 ± 10.44 , ailesi ile yaşayanların (%30.3); 69.75 ± 13.22 , lojmanda kalanların (%10.6); 69.39 ± 15.75 , yurttaki kalanların (%13.8); 67.60 ± 14.41 , akraba yanında kalanların (%8.3) ise; 60.88 ± 17.11 ile en düşük benlik saygısına sahip oldukları bulunmuştur. Ancak yapılan istatistiksel değerlendirmede barındıkları yer ile benlik saygıları arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı saptanmıştır (F:1.68, P=0.14). Cam (10)'ın çalışmasında yaşadığı yer ile benlik saygıları arasında anlamlı bir ilişki bulunmaması çalışmamızla benzerlik göstermektedir. Oysa Ulupınar (5)'in çalışmasında akrabaları ile kalan öğrencilerin sorun çözme puan ortalamaları düşük bulunmuş, yalnız yaşayanların ise kendilerine güvenlerinin arttığı ve dolayısıyla sorun çözme becerilerinin yükseldiği belirlenmiştir. Bu bulgu sorun çözme becerisi arttıkça benlik saygısının da yükseldiği kanısına götürmesi bakımından bizim sonuçlarımızla benzerlik göstermektedir.

Tablo 1'de görüldüğü gibi öğrencilerin kendilerini tanımlarken birinci öncelikli olarak vurguladıkları tutumlarının mesleki değerleri açısından dağılımı incelendiğinde; öncelikli olarak (%26.1) kendilerini fedakar, iyiliksever, sevecen (fedakarlık değeri), ikinci olarak (%19.3) insan onuruna saygılı, güvenilir, sözüne sadık (insan onuru) olarak gördükleri belirlenmiştir. En düşük düzeyde belirtilen (%5.5) tutumlarının da adil, cesur, dürüst, ahlaklı, ahlaksal ve yasal ilkelere uyan (adalet değeri) olduğu belirlenmiştir. Bu sonuçlar bir yıl önce yaptığımız Kocaeli Sağlık Yüksek Okulu öğrencilerinin kişisel değerlerinin öz-bakım güçlerine etkisi isimli çalışmanın sonuçları ile benzerlik göstermemektedir. Adı geçen çalışmada öğrencilerin öncelikli değerleri arasında fedakarlık %62.1 gibi yüksek bir düzeyde kendilerini tanımlayan değer olarak öncelikli olarak yer alırken, en düşük düzeyde (%2.7) belirtilen değer adalet olduğu görülmüştür (9).

Tablo 1. Öğrencilerin birinci öncelikli olarak belirledikleri tutumları ile mesleki değer sıralamalarına göre benlik saygısı puan dağılımı ve istatistiki değerlendirme (N:218)

Değerler	Tutumlar	n (%)	X±SS
İnsan onuru	İnsan onuruna saygılı, güvenilir, sözüne sadık	42 (19.3)	74.19±13.31
Gerçekçilik	Gerçekçi, bilgili, mantıklı, araştırmacı, sorumluluk alan, kendine güvenen	30 (13.8)	71.46±13.84
Özgürlük	Özgür ve seçim yapabilme kapasitesine sahip kendi yönetme ve disipline etme	22 (10.1)	70.90±15.96
Fedakarlık	Fedakar, iyiliksever, sevecen	57 (26.1)	68.24±13.51
Eşitlik	Eşitlikçi, aynı haklara, ayrıcalıklara ve konuma sahip olmaya özen gösteren	31 (14.2)	67.48±14.18
Adalet	Adil, cesur, dürüst, ahlaklı, ahlaksal ve yasal ilkelere uyan	12 (5.5)	66.33±14.11
Estetik	Estetik, düzenli, kibar, duyarlı, yaratıcı	23 (10.6)	61.04±14.68

F:2.568

P= 0.02

Öğrencilerin ilk öncelikli olarak belirttikleri tutumlarına göre mesleki değerleri ile benlik saygısı ortalamalarının dağılımı incelendiğinde; insan onuruna saygı değerini gösteren; insan onuruna saygılı, güvenilir, sözüne sadık, empatik, insancıl, kibar, düşünceli tutumlarına sahip olduklarını bildirenlerin (%19.3) benlik saygısı ortalamaları 74.19±13.31 ile en yüksek bulunmuştur. İkinci olarak benlik saygısı ortalaması 71.46±13.84 ile yüksek olanların kendilerini gerçekçi, bilgili, mantıklı, meraklı, araştırmacı, sorumluluk alan, kendine güvenen (%13.8) (gerçekçilik değeri) olarak tanımladıkları belirlenmiştir. Öğrencilerden estetik, düzenli, kibar, duyarlı, yaratıcı (estetik değeri) olarak kendilerini ifade edenlerin (%10.6) benlik saygısı ortalamaları 61.04±14.68, ile en düşük kendilerini adil, cesur, dürüst, ahlaklı, ahlaksal ve yasal ilkelere uyan (%5.5) (adalet değeri) olarak tanımlayanların 66.33±14.11 ile düşük benlik saygısı ortalamasına sahip oldukları bulunmuştur. Yapılan istatistiksel değerlendirmede öğrencilerin kendilerini en iyi tanımlayan tutumları ile benlik saygıları karşılaştırıldığında sonuç istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (F:2.568; P:0.02) (Tablo 1).

Öğrencilerin kendilerini tanımlarken ikinci öncelikli olarak vurguladıkları tutumlarının mesleki değerleri açısından dağılımı incelendiğinde; kendilerini gerçekçi, bilgili, mantıklı, araştırmacı, sorumluluk alan, kendine güvenen (gerçekçilik değeri) olarak tanımlayanların benlik saygısı puan ortalamaları 75.52±10.13 ile en yüksek olarak bulunmuştur. Kendilerini gerçekçilik değeri doğrultusunda tanımlayanların benlik saygılarının yüksek olduğunun ikinci öncelikli tutumlarında da görülmesi ilk veride elde ettiğimiz sonucu doğru-

lamaktadır. Öğrencilerde benlik saygısını arttıran gerçekçilik değeri; eleştirel düşünme, sorumluluk alma, güvenilirlik, dürüstlük, meraklılık ve mantıklılık gibi tutumlarla sergilenir. Kaya (14)' nın araştırmasında da araştırmacı olanların ve risk alan öğrencilerin eleştirel akıl yürütme gücü puanlarının yüksek bulunması bizim sonuçlarımızla benzerlik göstermektedir. Diğer taraftan Altun ve ark (9). araştırmasında kendilerini gerçekçi, bilgili, mantıklı, araştırmacı, sorumluluk alan, kendine güvenen olarak tanımlayanların öz-bakım güçleri çok düşük bulunmuştur. Oysa estetik değerine sahip olanların öz-bakım güçleri yüksek bulunmuştur (9). Tablo 1'de görüldüğü gibi estetik değerine sahip olanların benlik saygıları oldukça düşük bulunmuştur (61.04±14.68). Bu durum öz-bakım gücü (kendi sağlığını ve iyiliğini sürdürmek için sürdürdüğü etkinlikler) yüksek olan kişilerin benlik saygılarının ve benlik kavramlarının yüksek olduğu literatür bilgisi (9) ile benzerlik göstermemektedir.

Öğrencilerin sorunla karşılaşınca nasıl davrandıkları ile benlik saygıları arasındaki ilişkiye bakıldığında; öğrencilerin yaklaşık yarısına yakını (%44.5) oluşturan ve sorunu sistematik olarak çözdüğünü ifade edenlerin benlik saygısı ortalama puanları 73.03±13.24 olarak en yüksek, sorunu zamana bırakanların 66.36±14.69, aklına ilk geleni yapanların 65.86±14.89, sorundan kaçanların ise 66.00±12.06 en düşük benlik saygısı ortalamalarına sahip oldukları belirlenmiştir. Yapılan istatistiksel değerlendirmede sorunla karşılaşınca nasıl davrandıkları ile benlik saygıları arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (F:4.29 , P= 0.0057). Sorunu sistematik bir biçimde çözenin benlik saygısını arttırdığı sorundan kaçanların ise doğal olarak çözüm bulamadıkları

için benlik saygılarının da düşük olduğu görülmektedir. Ulupınar (5)'in araştırmasında da öğrencilerin yarısından fazlası (%62) sorunu sistematik olarak çözdüklerini ifade ederken sorun çözme puan ortalamalarının yüksek bulunması bulgularımızla benzerlik göstermektedir.

Tablo 3'de görüldüğü gibi öğrencilerin yarısına yakınına oluşturan (%47.8) ve sorun çözme yeteneği konusunda kendilerini başarılı bulanların 74.46 ± 12.77 benlik saygısı ortalamasına, çok başarılı bulanlar ise 82.00 ± 5.16 ile en yüksek benlik saygısı ortalamasına sahip oldukları bulunmuştur. Sorun çözme konusunda kendilerini başarısız bulanların 53.55 ± 15.48 ile en düşük benlik saygısı ortalamasına, kısmen başarılı bulanların ise 64.71 ± 13.48 benlik saygısı ortalamasına sahip oldukları bulunmuştur. Sorun çözmeye kendilerini başarılı ve çok başarılı bulanların benlik saygılarının da yüksek, sorun çözmeye kendilerini başarısız ve kısmen başarılı bulanların benlik saygılarının da düşük olduğu ve yapılan istatistiksel değerlendirmede bu sonucun ileri derecede anlamlı olduğu belirlenmiştir ($P:14.98$, $P=0.0000$). Bu sonuç öğrencilerin kendilerini objektif olarak değerlendirebildiklerini göstermektedir.

Sorun çözme konusunda kararlı davrananların 71.66 ± 12.70 yüksek benlik saygısı ortalamasına, kararlı davranmayanların 62.14 ± 16.51 düşük benlik saygısı puan ortalamasına sahip oldukları ve yapılan istatistiksel değerlendirmede de bu sonucun ileri derecede anlamlı olduğu bulunmuştur ($F:19.88$, $P=0.0000$).

Sonuç ve Öneriler

17 Ağustos 1999 Marmara depremi sonrası Kocaeli Sağlık Yüksek Okulu öğrencilerinin benlik saygıları ve etkileyen faktörleri belirlemek ve bu doğrultuda eğitimlerini ve rehberlik hizmetlerimizi yönlendirmek amacı ile yapılan çalışmada; öğrencilerin benlik saygısı puan ortalamalarının 69.22 ± 14.36 olduğu bulunmuştur. Bu değer benzer araştırma (2,3,12) sonuçları ile paralellik göstermesi, öğrencilerimizin bu dönemde benlik saygılarını düşük olarak değerlendirecekleri varsayımımızın doğru olmadığını göstermiştir.

Öğrencilerden arkadaşları ile yaşayanların; 79.88 ± 14.31 ortalama ile en yüksek, yalnız yaşayanların; 73.09 ± 10.44 , yurtdışı kalanların; 67.60 ± 14.41

Tablo 2. Öğrencilerin sorunla karşılaşınca nasıl davrandıkları ile benlik saygıları arasındaki ilişki (N:218)

Sorunla karşılaşınca nasıl davranıyor	n (%)	X±SS
1. Zamana bırakırım	72 (33.0)	66.36±14.69
2. Aklıma ilk geleni yaparım	43 (19.7)	65.86±14.89
3. Sorunu sistematik olarak çözümlerim	97 (44.5)	73.03±13.24
4. Sorundan kaçırım	6(2.8)	66.00±12.06

F:4.29

P=0.0057

ve akraba yanında kalanların ise; 60.88 ± 17.11 ile en düşük benlik saygısına sahip oldukları bulunmuştur. Ancak yapılan istatistiksel değerlendirmede benlik saygısı ile barınma yerleri arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı saptanmıştır ($F:1.68$, $P=0.14$).

Öğrencilerden öncelikli olarak, insan onuruna saygılı, güvenilir, sözüne sadık (insan onuru değeri) olarak kendilerini tanımlayanların 74.19 ± 13.31 ve kendilerini gerçekçi, bilgili, mantıklı, araştırmacı, sorumluluk alan, kendine güvenen (gerçekçilik değeri) tutumları ile tanımlayanların 71.46 ± 13.84 ile en yüksek benlik saygısına sahip oldukları bulunmuştur. Öğrencilerin öncelikli tutumları olarak kendilerini estetik, düzenli, kibar, duyarlı, yaratıcı (estetik değeri) olarak tanımlayanların 61.04 ± 14.68 ve adil, cesur, dürüst, ahlaklı, ahlaksal ve yasal ilkelere uyan olarak tanımlayanların (adalet değeri) 66.33 ± 14.11 en düşük benlik saygısı ortalamasına sahip oldukları saptanmış yapılan istatistiksel değerlendirmede bu sonuç anlamlı bulunmuştur ($F:2.568$; $P:0.02$).

Öğrencilerden sorunları sistematik olarak çözdüğünü ifade edenlerin benlik saygısı ortalama puanları 73.03 ± 13.24 olarak en yüksek, sorunu zamana bırakanların 66.36 ± 14.69 ; aklıma ilk geleni yapanların 65.86 ± 14.89 sorundan kaçanların ise 66.00 ± 12.06 ile en düşük benlik saygısı ortalamalarına sahip oldukları saptanmış yapılan istatistiksel değerlendirmede bu sonuç anlamlı bulunmuştur ($F:4.29$, $P=0.0057$).

Sorun çözme konusunda kararlı davrananların 71.66 ± 12.70 yüksek benlik saygısı ortalamasına, kararlı davranmayanların 62.14 ± 16.51 düşük ben-

Tablo 3. Öğrencilerin sorun çözme yeteneği konusunda nasıl davrandıkları ile benlik saygıları arasındaki ilişki (N:218)

Sorun çözme yeteneğinde	n (%)	X±SS
Başarısız	9 (4.1)	53.55±15.48
Kısmen başarılı	101 (46.3)	64.71±13.48
Başarılı	104 (47.8)	74.46±12.77
Çok başarılı	4 (1.8)	82.00±5.16

F:14.98

P= 0.0000

Tablo 4. Sorun çözmeye ısrarlı-kararlı davranma ile benlik saygısı puan ortalamaları

Sorun çözmeye kararlı	n (%)	X±SS
Evet	162 (74.3)	71.66±12.70
Hayır	56 (15.7)	62.14±16.51

F:19.88

P= 0.0000

lik saygısı puan ortalamasına sahip oldukları ve yapılan istatistiksel değerlendirmede de bu sonucun ileri derecede anlamlı olduğu bulunmuştur (F:19.88, P= 0.0000).

Elde edilen bu sonuçlar doğrultusunda:

* Öğrencilerin eğitimlerinde insan onuru ve gerçekçilik mesleki değerlerinin geliştirilmesine katkı sağlayabilecek olan katılımcı eğitime ve meslek etiği eğitimine önem verilmesi gerektiği kanısındayız. İyi klinik uygulama ve hemşirelik hizmetlerinin kalitesinin yükseltilmesi; mesleki bilgi ile donatılmış özgüveni gelişmiş hemşireler kadar, kendi değerlerinin bilincinde olan ve benlik saygıları yüksek hemşirelere de bağlıdır.

* İnsan tutumları sergilenen davranışlarla gözlenip ve ölçüldüğü için düşünme ile davranış arasında iyi bir işbirliği olmalıdır (6). Bu nedenle uygulamalı derslerde bilişsel, duyuşsal ve psikomotor değerlendirme kriterleri belirlenerek, öğrencinin eğitimi ve değerlendirmesi bu doğrultuda yapılmalıdır.

KAYNAKLAR

1. Carpenito LJ. Nursing Diagnosis; Application to Clinical Practice. 7th ed. Philadelphia: Lippincott, 1997.
2. Dinç Sever A, Hoptun N, Sabuncu H, İşseler H. İÜ Florence Nightingale Hemşirelik Yüksek Okulu ve Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulu Hemşirelik Bölümü öğrencilerinin benlik saygıları ve ruhsal durumlarının araştırılması. Hemşirelik Bülteni 1993; 28: 95-102.
3. Pektekin C. İÜ Florence Nightingale Hemşirelik Yüksek Okulunda uygulanan eğitimin öğrencilerin davranışları ve benlik saygıları üzerine etkisi. III. Hemşirelik Eğitimi Sempozyumu Kitabı, İstanbul, 1997.
4. Pınar R, Arıkan S. Hemşirelerde iş doyumunu etkileyen faktörler, iş doyumunu ile benlik saygısı ve asertivite ilişkisi. VI. Ulusal Hemşirelik Kongresi Kitabı, Ankara, 1998: 159-80.
5. Ulupınar S. Hemşirelik eğitiminin öğrencilerin sorun çözme becerilerine etkisi. (Doktora Tezi) İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 1997.
6. Hall JK. Nursing Ethics And Law. Philadelphia: W.B. Saunders Co, 1996.
7. Yancey VJ. Values and Ethics. In: Potter PA, Pery AG. Basic Nursing: Theory and Practice. 4th ed. St Louis, Mosby, 1997: 306-16.
8. Heise JL. The valuing process. Journal of Holistic Nursing 1993; 11(1):56-63.
9. Altun İ, Özdemir S, Ersoy N. Sağlık Yüksek Okulu öğrencilerinin kişisel değerlerinin öz-bakım güçlerine etkisi. VII. Ulusal Hemşirelik Kongresi Bildirileri Kitabı, Erzurum, 1999: 366-71
10. Cam O, Khorshid L. Öğrencilerin çalışma davranışları, sınav kaygısı ve benlik saygısının başarı düzeyine etkisinin incelenmesi. Ulusal Hemşirelik Kongresi Kitabı, Ankara, 1998: 355-62.
11. Altun İ. 17 Ağustos 1999 Marmara Depremi sonrası Kocaeli Sağlık Yüksek Okulu öğrencilerinin korku ve endişeleri: Bir yaşam deneyimi. KOÜ İnternet Sayfası, Haziran-2000.
12. Kutlu Y, Buzlu S, ve ark. Florence Nightingale Hemşirelik Yüksek Okulu öğrencilerinin 4 yıllık eğitim süresi içindeki atılganlık düzeyi ve benlik saygılarının araştırılması. IV. Ulusal Hemşirelik Eğitimi Sempozyumu Kitabı, Kıbrıs, 1997: 244-9.
13. Kaya H. Üniversite öğrencilerinde eleştirel akıl yürütme gücü. VI. Ulusal Hemşirelik Kongresi Kitabı, Ankara, 1998: 298-302.
14. Yıldız S, Erdim L. Hemşirelik Yüksekokulu öğrencilerinin ilk-orta öğrenim deneyimlerinin sınav kaygıları ve benlik saygıları ile ilişkileri. IV. Ulusal Hemşirelik Eğitimi Sempozyumu Kitabı, Kıbrıs, 1997: 229-33.

